

Rapporten All-Archeo bv 1601

Archeologienota Rumst - Kruislei

Natasja Reyms

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2023/12.807/173

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	7
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	9
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	9
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	15
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	19
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	21
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	21
3	Samenvatting.....	23
4	Bibliografie	24
4.1	Publicaties	24
4.2	Websites	24
5	Bijlagen	25
5.1	Archeologische periodes	25

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

---

¹ <https://geo.onroerendergoed.be>

² <https://geo.onroerendergoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2022L83

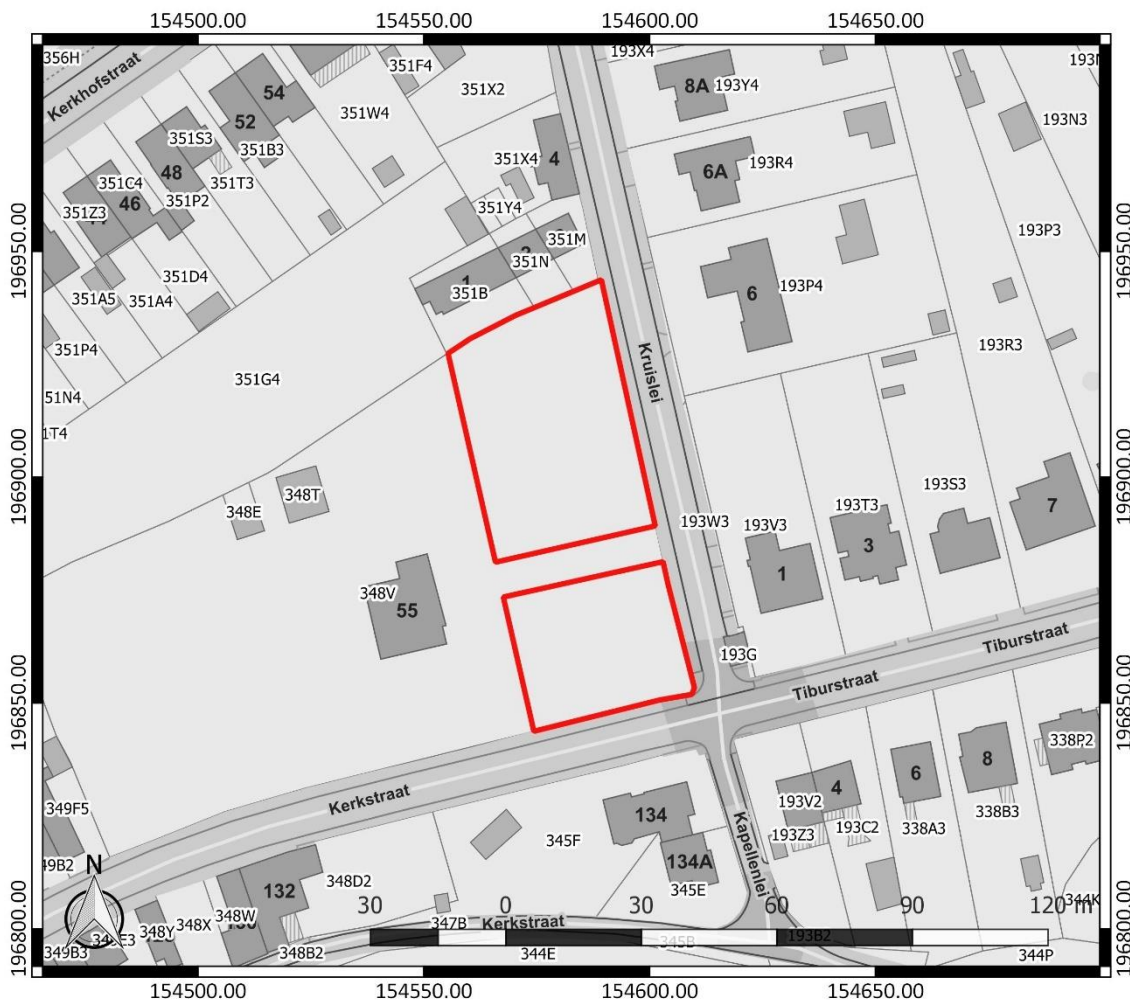
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie Antwerpen, Rumst, Kruislei, Den Dryhoek

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 154555.38, 196843.74
- 154609.93, 196943.71

Kadastraal plan:

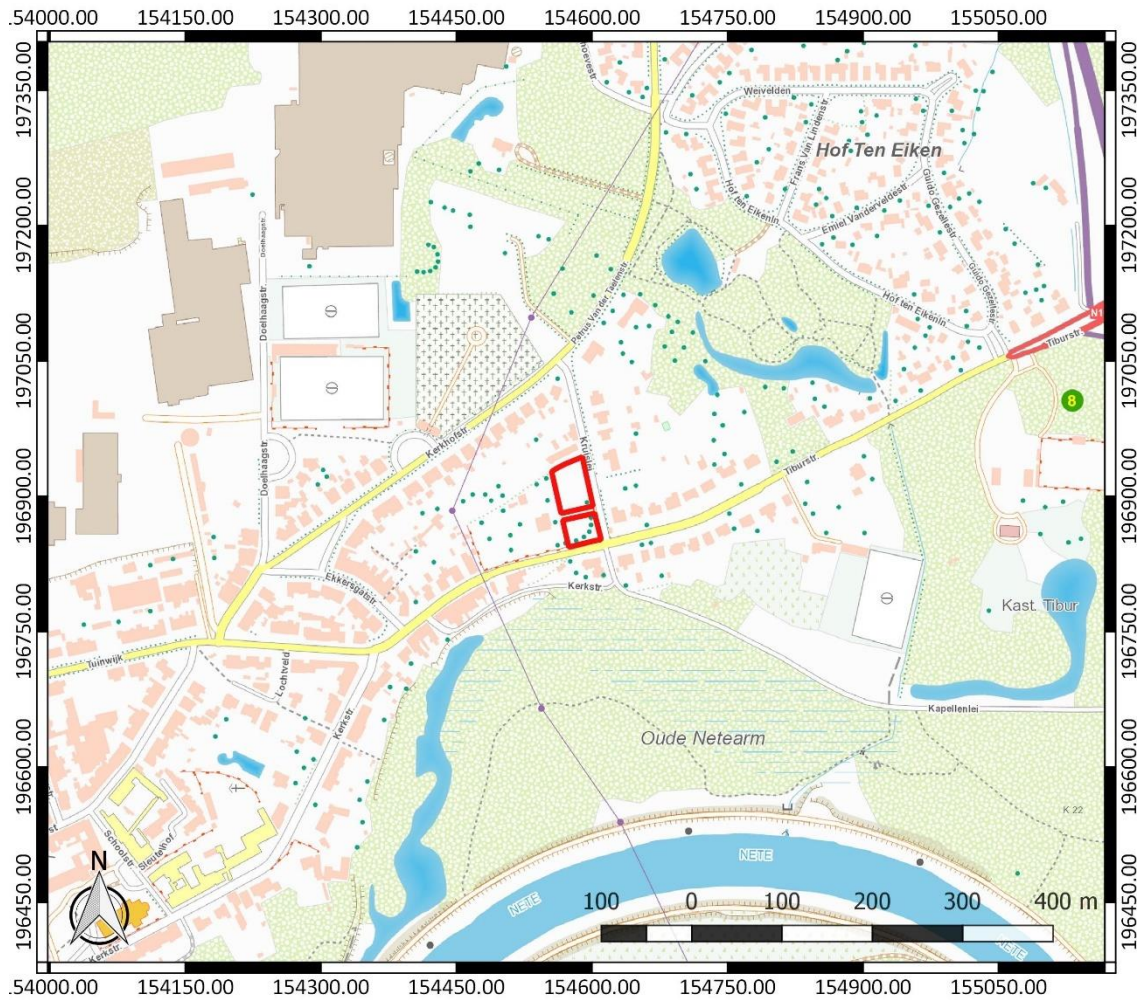

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Rumst, Afdeling 1, sectie B, nummers 348V

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3046 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 14/12/2022 – 19/12/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorte zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

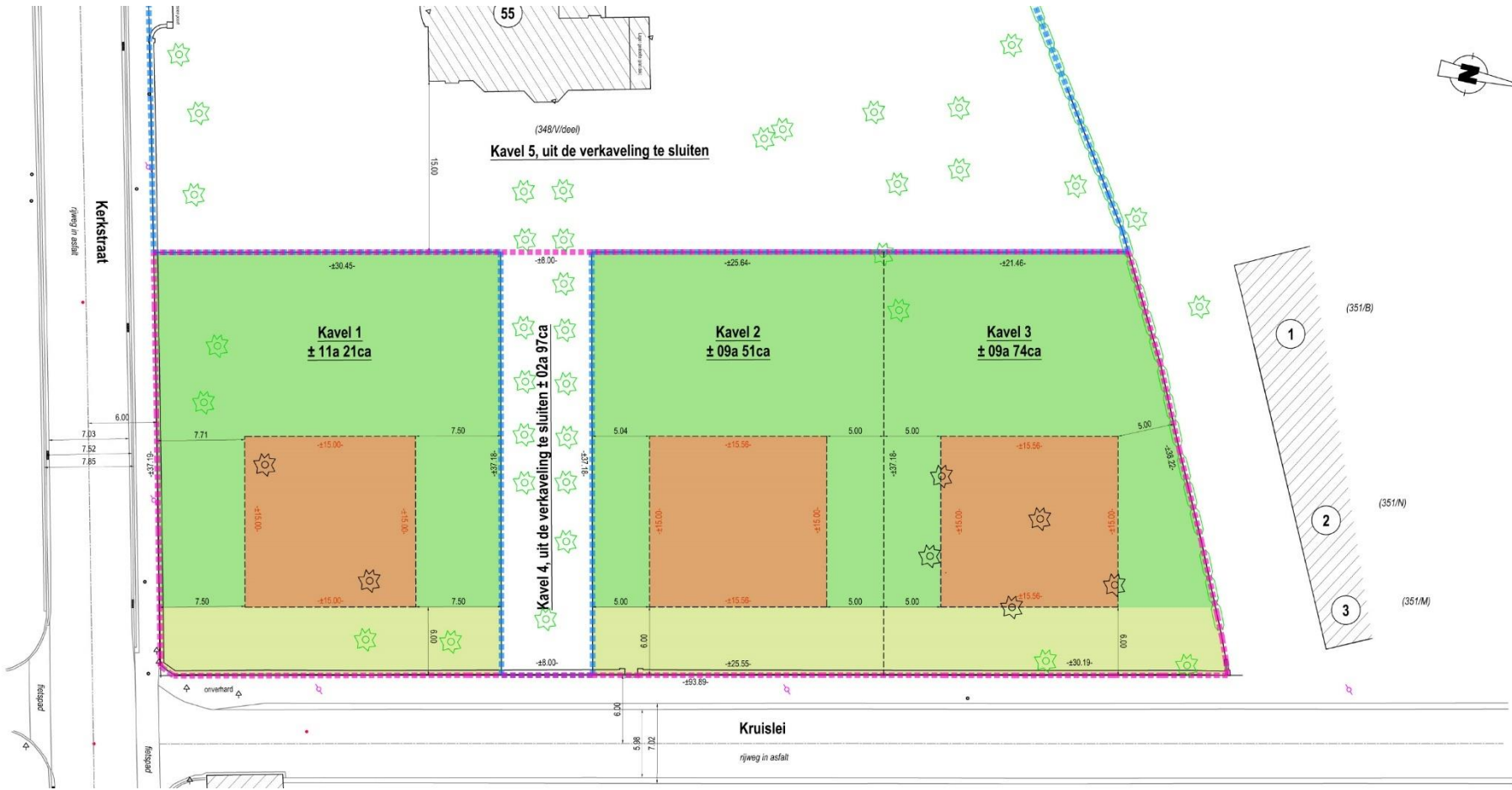
Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 3 loten voor eengezinswoningen (Figuur 3). Nutsleidingen worden aangelegd langs bestaande de wegenis. De aanleg van woningen en omgevingsaanleg betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De woningen mogen echter onderkelderde worden. Dit betekent plaatselijk een grotere verstoringsdiepte. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringsdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling nog niet vast.

Figuur 3: Ontwerpplan

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferend geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastrale parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen ten westen van de Kruislei en ten noorden van de Kerkstraat (Figuur 4). Ten noorden bevindt zich verder nog de Kerkhofstraat. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Netebekken. Ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich de Grote Nete (Figuur 6). Op korte afstand tot het onderzoeksgebied zien we nog een oude meander van de Grote Nete, die ondertussen afgesneden is. Ten oosten vermelden we nog de Tiburloop en ten westen bevindt zich de Stuyvenbergloop. Dit bevindt zich al op grote afstand tot het onderzoeksgebied. Hier in de buurt vloeien de Grote Nete en de Dijle samen in de Rupel.

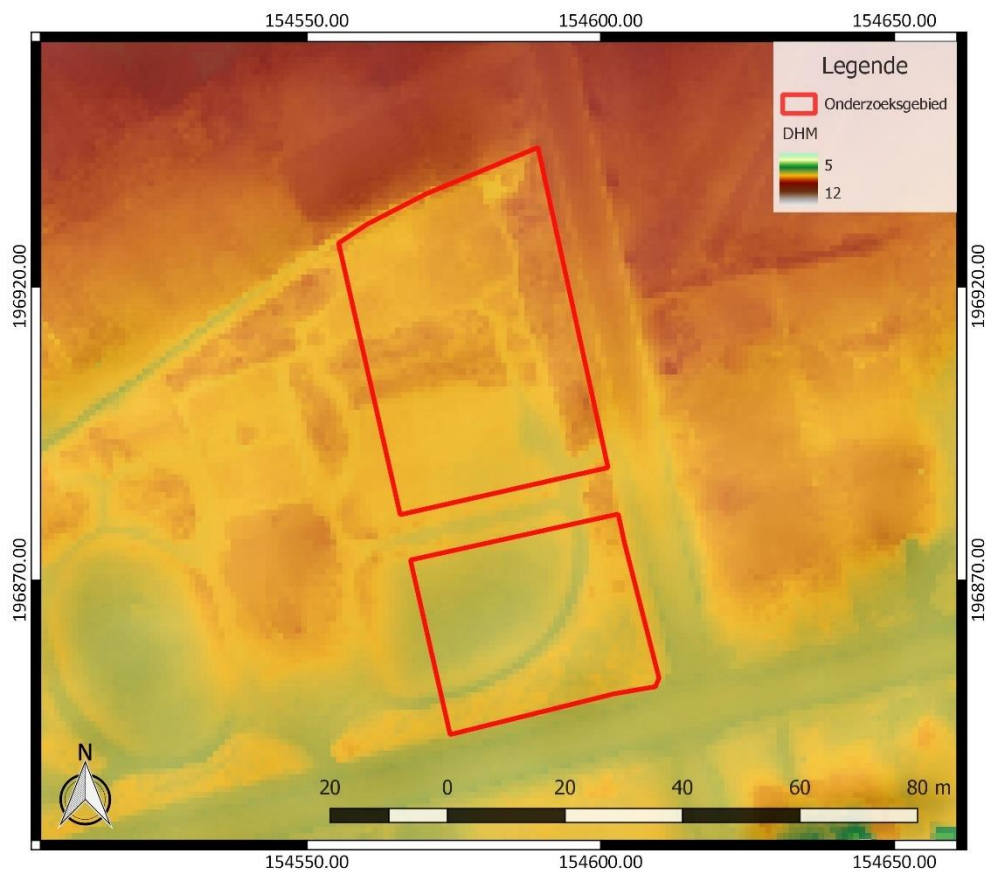
Geomorfologisch behoort Rumst tot het gebied van de Boomse Cuesta. Dit is een topografisch hoog ten zuiden van Antwerpen. De steilste flanken van de cuesta zijn zuidelijk tot zuidoostelijk en westelijk georiënteerd en worden respectievelijk afgebakend door de Rupel en de Schelde. De noord- tot noordoostelijke flank is zwak hellend.³

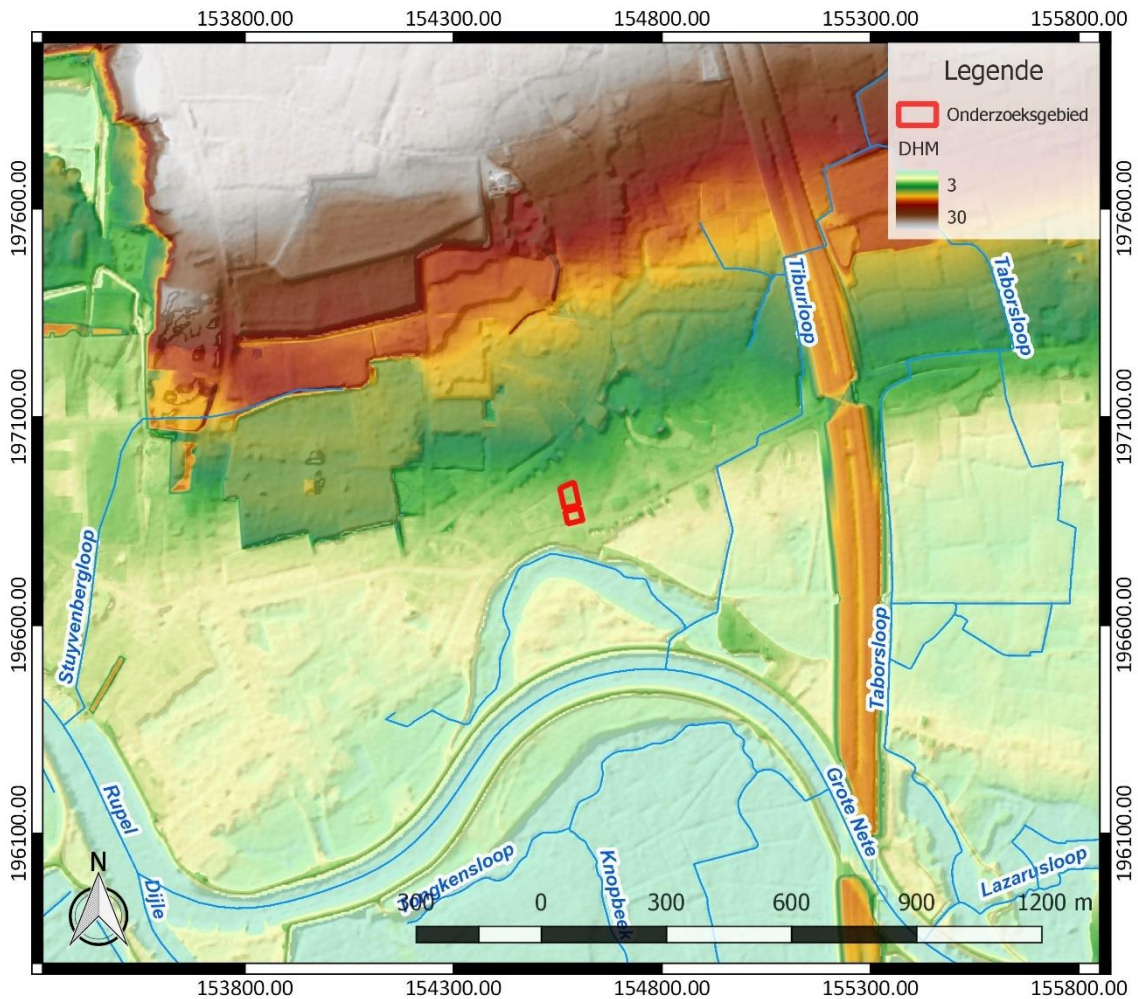
³ Adams *et al.* 2002, 7

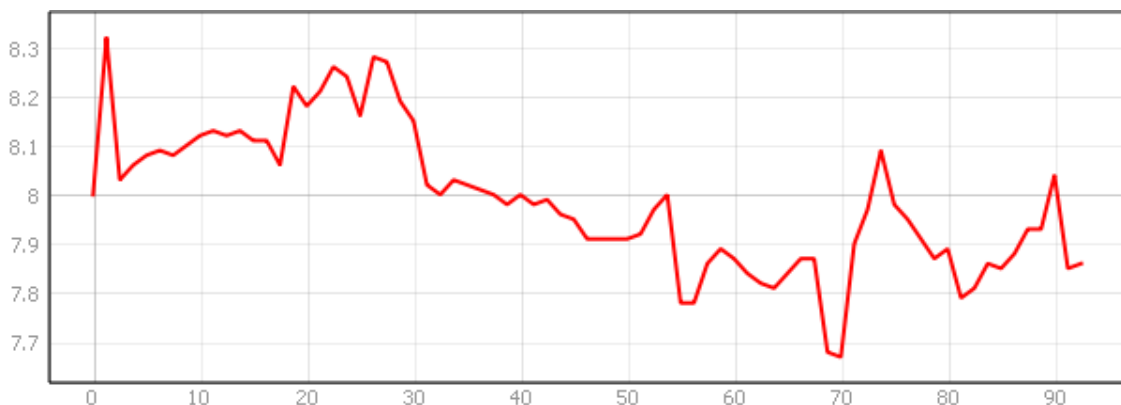
Figuur 4: Luchtfoto van 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 5: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 6: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

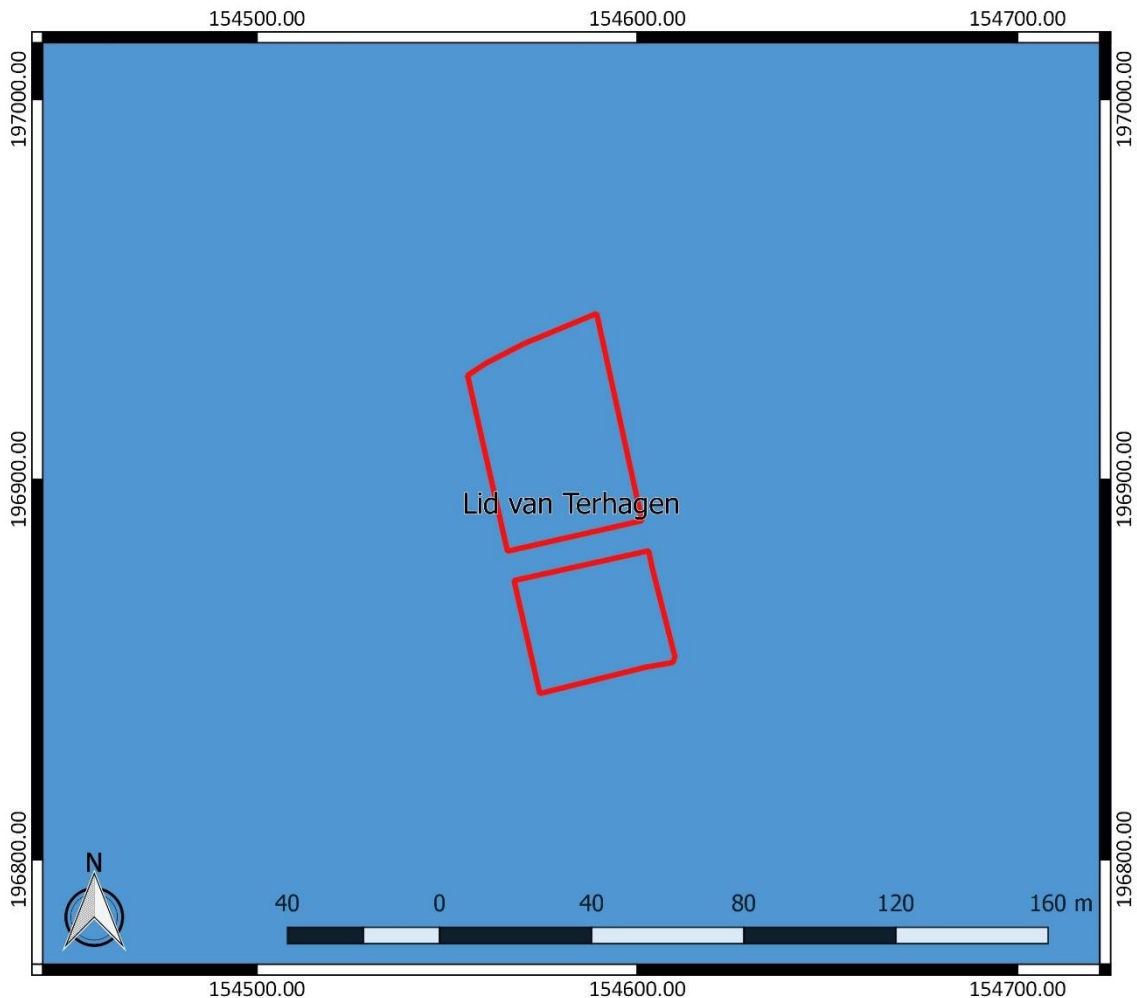

Figuur 7: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

De morfologie van de cuesta wordt bepaald door de geologische gesteldheid van het Tertiair substraat, in het bijzonder door de Boomse Klei. De Boomse Cuesta bereikt een hoogste punt (31 m TAW) ten oosten van Reet. De topografie daalt snel in oostelijke richting, tot 5 m TAW in Duffel. De hoogtevermindering gebeurt geleidelijk in westelijke richting. Hier volgt het cuestafront de loop van

de Rupel op een hoogte van ongeveer 10 à 15 m tot aan de lijn Niel-Schelle, om vervolgens abrupt te verdwijnen in de vlakke polders van de Rupel.⁴

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten zuiden van de Boomse Cuesta, op de overgang naar de vallei van de Grote Nete (Figuur 5). Het terrein kent een hoogte van 7,7 tot 8,3 m TAW (Figuur 7) en is vrij vlak. De beperkte reliëfverschillen die op te merken zijn, komen overeen met beperkte bodemingrepen in functie van tuinaanleg.

Figuur 8: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

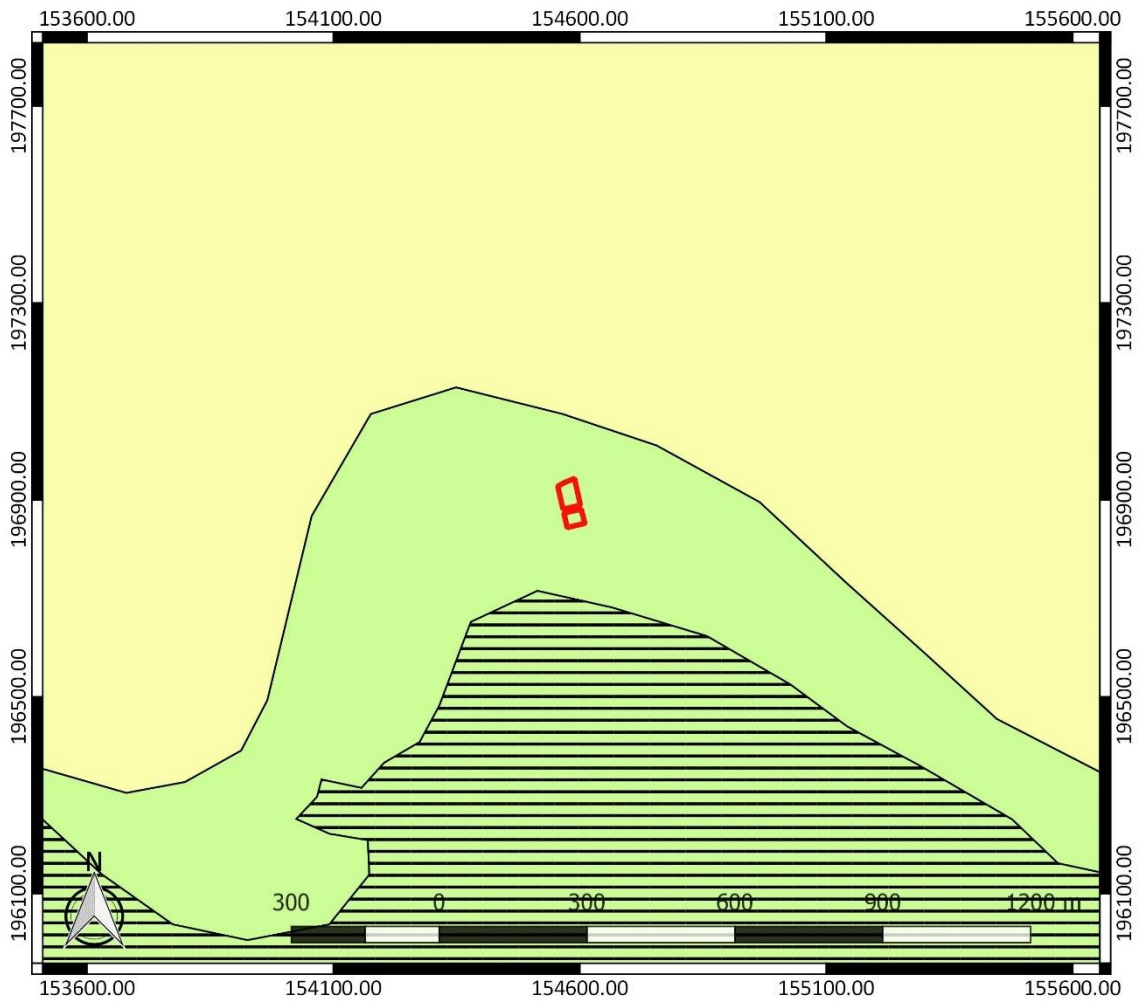
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 8) bestaat uit het Lid van Terhagen. Dit wordt gekenmerkt door bleekgrijze klei, die onderaan kalkhoudend is.⁵

De quartairgeologische kaart (Figuur 9) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Hieronder bevinden zich oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).⁶

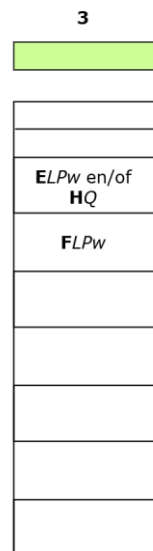
⁴ Adams *et al.* 2002, 7

⁵ www.geopunt.be/kaart

⁶ www.geopunt.be/kaart

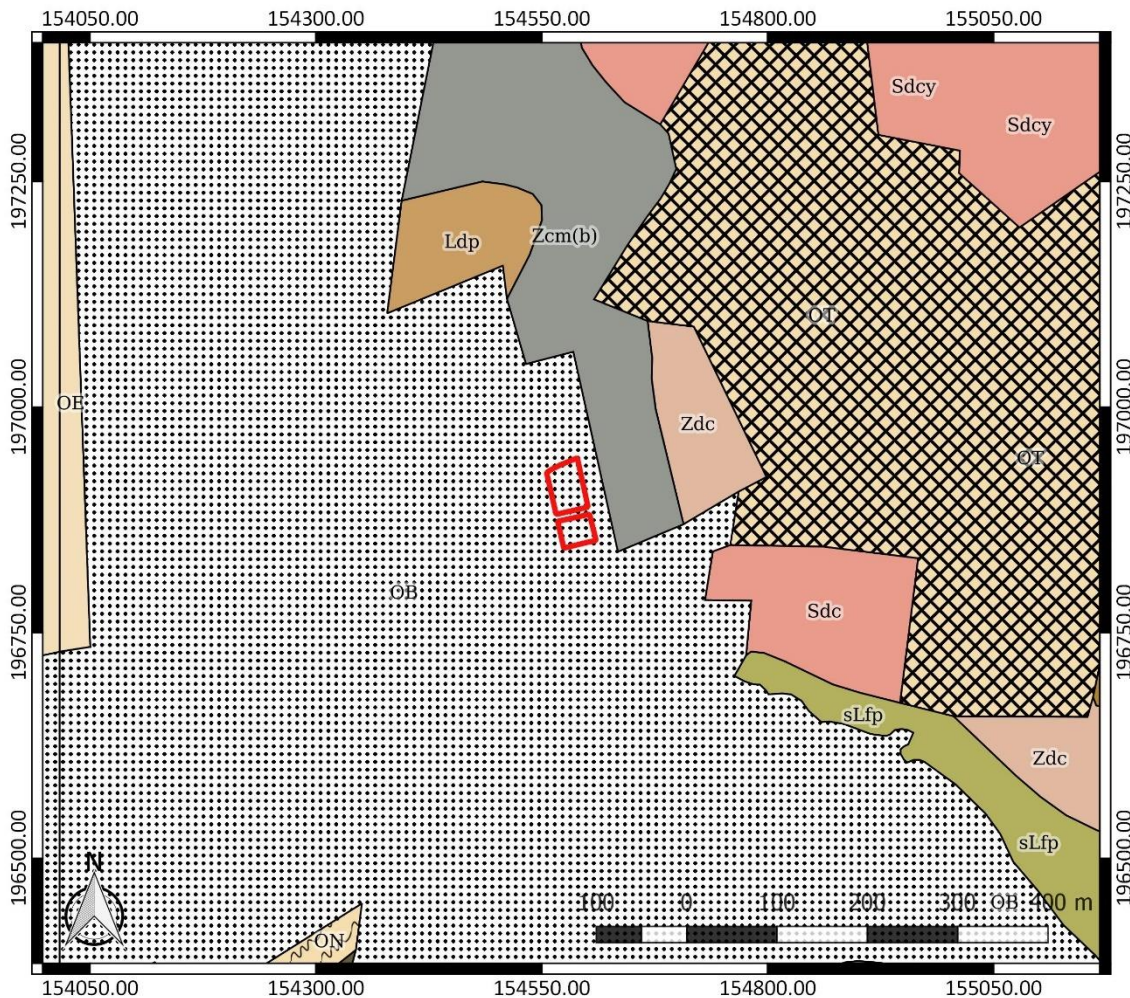
Figuur 9: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

* De karteereenheid is mogelijk afwezig.
ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
FLPw Fluviaiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 10: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 11) situeert het onderzoeksgebied en een groot deel van de omgeving in een bebouwde zone (OB). Op korte afstand ten oosten geeft de bodemkaart de aanwezigheid van een matig droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizon (Zcm(b)) en een matig natte zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Zdc) aan. Verder vinden we in de omgeving een matig natte lemig zandbodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Sdc), een matig natte zandleembodem zonder profiel (Ldp) en sterk vergraven gronden (OT). Hieruit blijkt dat het onderzoeksgebied gesitueerd is ter hoogte van of in de nabijheid van een overgang van drogere naar nattere gronden.

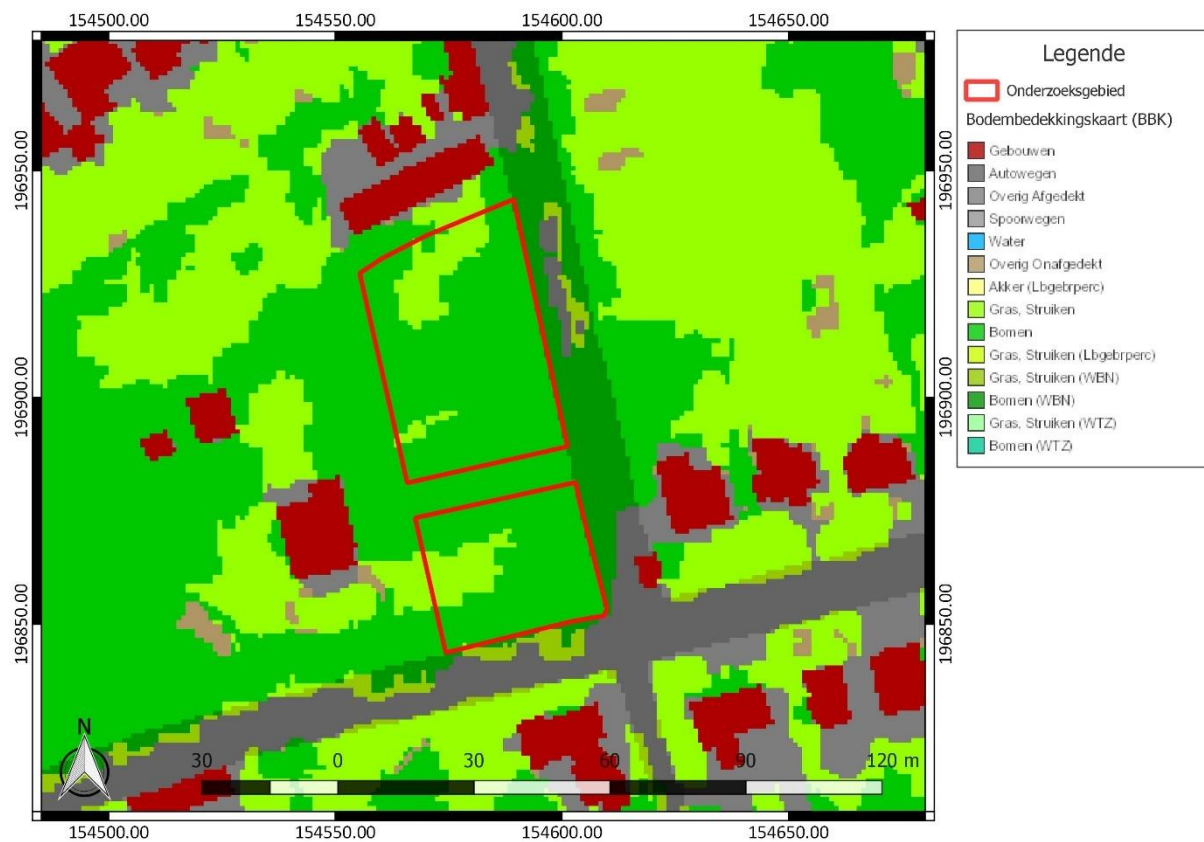

Figuur 11: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizon in de buurt wijst mogelijk op een goed bewaard bodemarchief, ook binnen het onderzoeksgebied. De antropogene horizon is mogelijk een pluggenbodem, het restant van een systeem van bemesting waarbij mest uit de potstal vermengd met pluggen op de akkers werd gebracht. De algemene toepassing van pluggenbemesting in de Antwerpse Kempen is te situeren vanaf het begin van de 13de eeuw en werd toegepast tot aan de industrialisering van de landbouw. De meeste pluggenbodems lijken pas vanaf de 14de of 15de eeuw gevormd. Pluggenbodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁷

⁷ Bastiaens/Van Moernick 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruiksk kaart bomen en gras te zien (Figuur 12). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 4).

Figuur 12: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

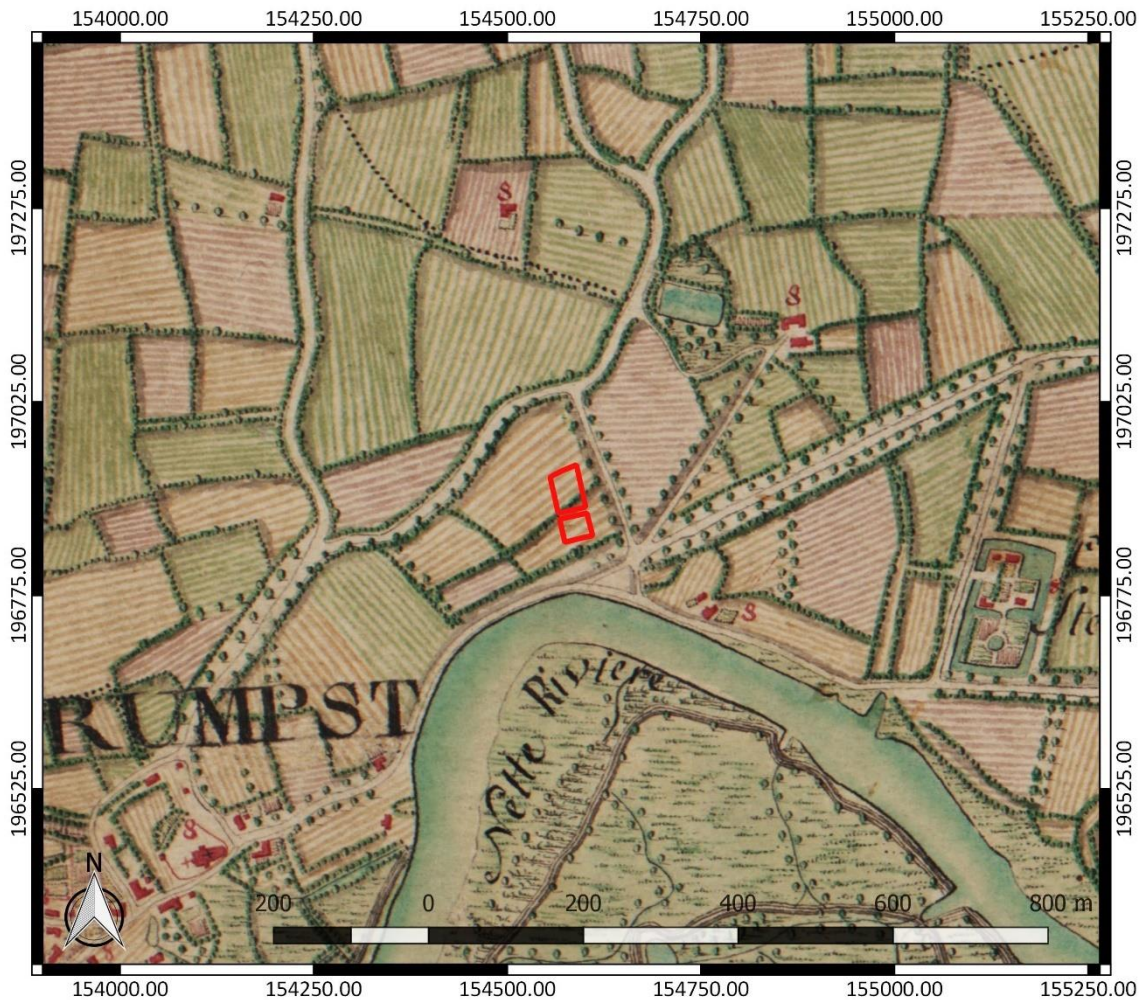
2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Reeds tijdens de Romeinse tijd (mogelijk van de 1ste tot 3de eeuw) was er een belangrijke Romeinse nederzetting ter hoogte van het kruispunt van de Romeinse heirbaan Bavai-Bergen-Asse-Utrecht en de rivieren Rupel, Dijle en Nete. Later ontwikkelde Rumst zich tot een handelscentrum. In de 9de eeuw zou Rumst bestaan hebben uit een onderhorige villa van de villa dominicata van Grimbergen, die beheerd werd door de Berthouts. Zij waren de heren van het Land van Rumst, dat bestond uit Rumst-Terhagen, Boom, Willebroek, Ruisbroek en Heindonk. Rond 1290 werd het Land van Rumst een afzonderlijke heerlijkheid. De Berthouts werden opgevolgd door de families Van Perwijs en Van Vianden (in de 13de eeuw), Van Coucy en Van Bethune (in de 14de eeuw), Van Luxemburg (in de 15de eeuw), Van Bourbon, Van Nassau, Van Oranje en Schetz (in de 16de eeuw) en de la Baume (in de 17de eeuw). Onder Karel de Baume werd het Land van Rumst in vier delen gesplitst: Willebroek-Ruisbroek, Heindonk, Rumst-Terhagen en Boom. Tenslotte hadden de prinsen de Ligne Rumst in handen. In 1874 scheidde het gehucht Terhagen zich af als afzonderlijke gemeente. In 1977 kwam er een nieuwe fusie tussen de gemeenten Rumst, Reet en Terhagen.⁸

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 13). Ten oosten

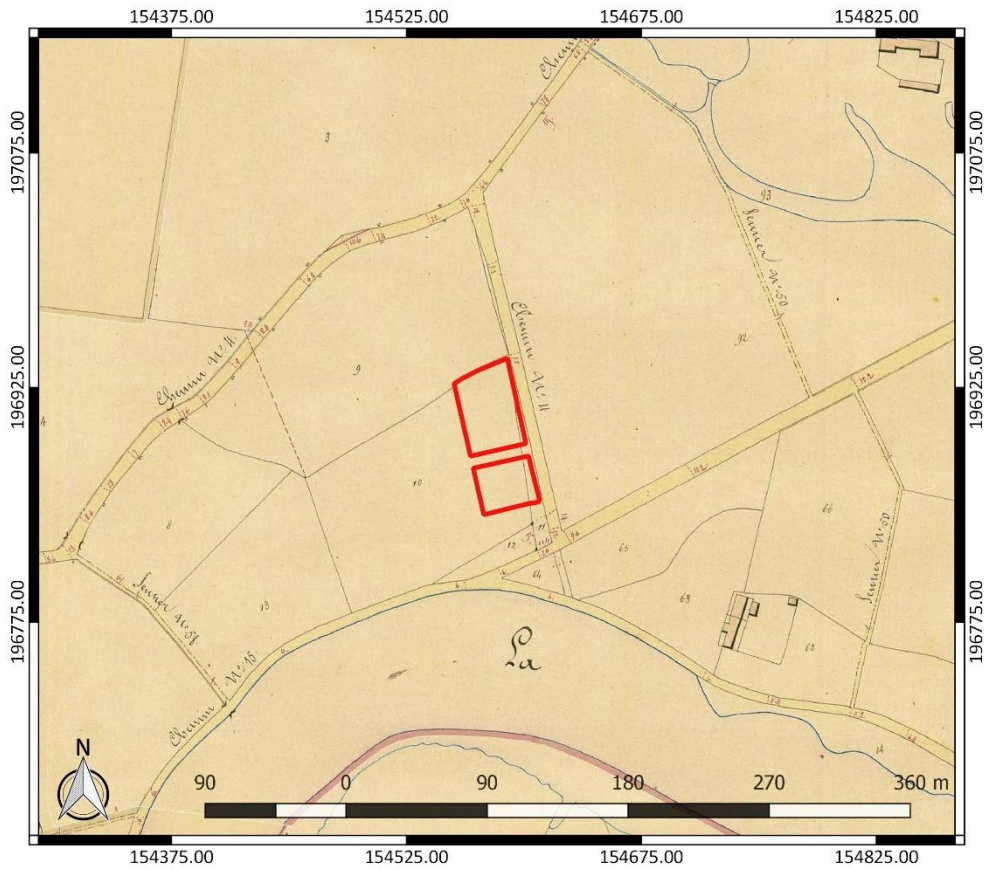
⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Rumst [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13698> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

zien we reeds de historische voorloper van de Kruislei. Ten zuiden vinden we de historische voorloper van de Kerkstraat. Ten zuidoosten komen verschillende dreven uit op een kruispunt. Ook op korte afstand ten zuiden zien we een meander van de Nete. Ten zuidwesten zien we op enige afstand het historische centrum van Rumst. Bebouwing in de omgeving bevindt zich al op vrij grote afstand tot het onderzoeksgebied. Om enige afstand ten oosten vinden we het Steenhuyskasteel.

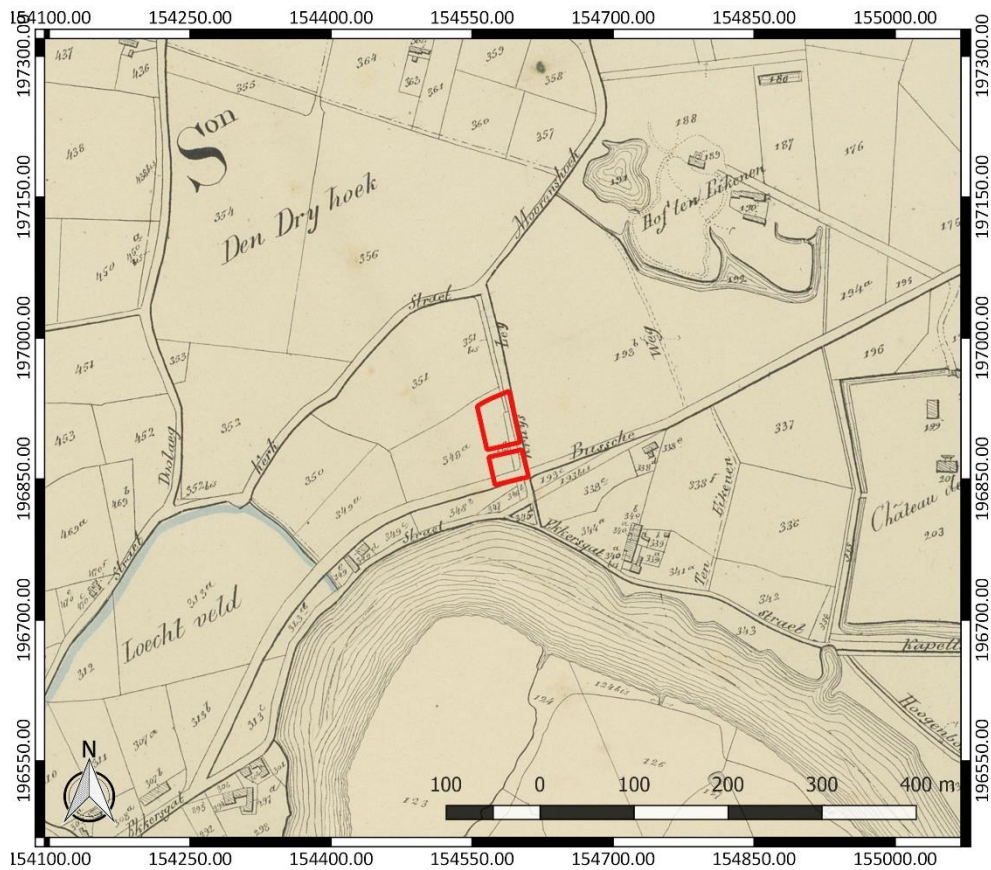

Figuur 13: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 14). Het kruispunt van wegen en de Nete zijn nog steeds herkenbaar zoals op de zogenaamde Ferrariskaart. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) geeft een gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer. Ten oosten van het onderzoeksgebied geeft de kaart het Hof ten Eiken en het Chateau de Tibur.

Figuur 14: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 15: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 16: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

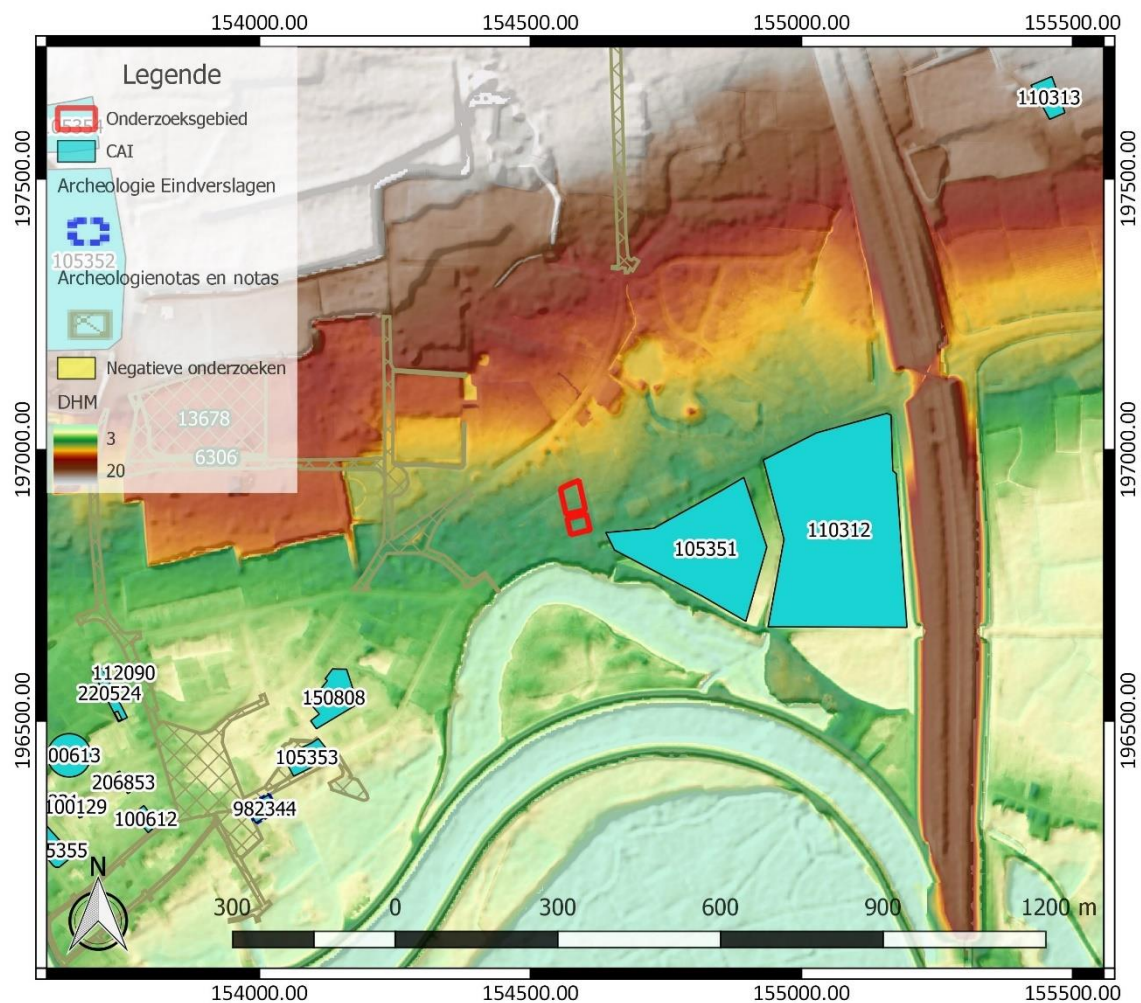

Figuur 17: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 16) geeft voor het eerst de bebouwing ten westen van het onderzoeksgebied weer. Binnen het onderzoeksgebied vond tuinaanleg plaats. Ook blijkt duidelijk dat de bebouwing in de omgeving sterk toegenomen is. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 17) toont dat de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied nog verder uitgebreid is. Het beeld komt al overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 4), maar ondertussen is de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied nog sterker toegenomen.

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 18). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 18: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Op korte afstand ten zuidoosten vinden we CAI ID 105351. Hier zouden resten uit de metaaltijden gevonden zijn, maar het gaat om onbetrouwbare info en een vage situering van de vondsten. De sporen worden geïnterpreteerd als nederzettingssporen.⁹ Nog meer naar het oosten toe vinden we

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Tiburstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105351> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

CAI ID 110312. Het is de aanduiding van het Steenhuyskasteel dat gekend is van de Ferrariskaart. Dit kasteel werd gesloopt in 1807 en vervangen door het Tiburkasteel.¹⁰

In het westen vinden we CAI ID 150808. Hier werden bij archeologisch onderzoek resten van bronstijd kringgreppels en vierpostenspijkers en een kuil uit de metaaltijden gevonden. De kringgreppels zijn te interpreteren als begravingsstructuren. Ook paalsporen en kuilen uit de nieuwe tot de nieuwste tijd waren aanwezig.¹¹

Verder naar het westen toe vinden we verschillende CAI locaties die verband houden met de historische kern van Rumst. Ter hoogte van CAI ID 105353 vinden we de Sint-Pieterskerk. Ter hoogte van de kerk werden resten uit de Romeinse tijd gevonden.¹² Tijdens afbraakwerken voor een nieuwbouwproject werden ter hoogte van CAI ID 982344 muurresten gevonden van het laatmiddeleeuwse kasteel van Rumst.¹³ Tijdens vooronderzoek in een ruimere zone rond de kerk en rond het laatmiddeleeuwse kasteel zijn kuilen en paalsporen uit de nieuwe tijd gevonden, evenals de resten van een weermuur en verschillende opvulfases van een gracht rond het kasteel van Rumst. Verder werden nog enkele muurresten uit de nieuwste tijd geregistreerd.¹⁴

Ter hoogte van CAI ID 100612, 100613, 206853 en 220524 werden verschillende sporen en vondsten uit de ijzertijd en uit de Romeinse tijd gedaan.¹⁵

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

---

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Kasteel Tibur (Kasteel Steenhuys) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/110312> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sleutelhof [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150808> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sint-Pieterskerk [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105353> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Kerkstraat 2 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/982344> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Molenbergstraat - Kasteel van Rumst [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983581> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Veerstraat 26 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100612> (Geraadpleegd op 16-12-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Molenveld 2 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/100613> (Geraadpleegd op 16-12-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Molenveld III [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/206853> (Geraadpleegd op 16-12-2022); Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Romeins Veld I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220524> (Geraadpleegd op 16-12-2022)

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. In de omgeving zijn reeds veel gekende archeologische waarden aanwezig. Ze wijzen op een belangrijke menselijke aanwezigheid tijdens de metaaltijden en de Romeinse tijd. Landschappelijk is het terrein te situeren in een gradiëntzone. Het bevindt zich op de overgang van de cuesta naar de vallei van de Nete, op de overgang van drogere naar nattere gronden. Deze landschappelijke ligging en de korte afstand van het onderzoeksgebied ten opzichte van een oude meander van de Nete maakt dat we rekening houden met de mogelijke aanwezigheid van steentijd artefactensites, ook al werden tot nog toe nog geen steentijd artefacten geregistreerd in de omgeving. Historische kaarten tonen dat het onderzoeksgebied minstens sinds de 18de eeuw lange tijd in gebruik was als akkerland. In de 20ste eeuw zien we dat het terrein ingericht wordt als tuin. In het kader van de tuinaanleg vonden beperkte bodemingrepen plaats. Dat kunnen we afleiden uit het DTM.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen en omgevingsaanleg. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving wordt vooral rekening gehouden met het mogelijke voorkomen van resten uit de metaaltijden en uit de Romeinse tijd binnen het onderzoeksgebied. De aanwezigheid van relevante archeologische resten uit andere periodes is op dit moment echter ook nog niet uit te sluiten. Op basis van de landschappelijke ligging van het terrein ter hoogte van een gradiëntzone op korte afstand tot de Nete, houden we ook nog rekening met het mogelijke voorkomen van een steentijd artefactensite. De geplande werken op het terrein vormen een ernstige bedreiging van het aanwezige bodemarchief. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch onderzoek op het terrein nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein in gebruik is als tuin en dus begroeid is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt

daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de inrichting van een verkaveling binnen het onderzoeksgebied, diende een archeologienota opgemaakt te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat in de omgeving van het onderzoeksgebied reeds veel relevante archeologische waarden uit de metaaltijden en uit de Romeinse tijd gekend zijn. We houden er dan ook rekening mee dat gelijkaardige resten ook binnen het onderzoeksgebied aanwezig kunnen zijn. De aanwezigheid van relevante archeologische resten uit andere periodes is op dit moment ook nog niet uit te sluiten. Op basis van de landschappelijke ligging van het terrein wordt ook rekening gehouden met het mogelijke voorkomen van steentijd artefactensite. Het is daarmee duidelijk dat het terrein archeologisch potentieel kent. Aan de andere kant vormen de geplande werken op het terrein een bedreiging van het aanwezige bodemarchief. Daarom dient bijkomend archeologisch onderzoek op het terrein plaats te vinden.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Adams R./S. Vermeire/G. De Moor/P. Jacobs/S. Louwye/T. Polfliet, 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, Gent.

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het plaggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deeben, 2007: *Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland. Onderzoek en beleid*, Amersfoort (Nederlandse archeologische rapporten 34).

4.2 Websites

Cartesius (2022)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2022)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2022)

<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2022)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2022)

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2022)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

